

ไข้สครับไทฟัสในผู้ป่วยเด็ก โรงพยาบาลภูเขียว

พญ.นิธิมาวดี คำวงศ์ พ.บ.

บทคัดย่อ

ศึกษาย้อนหลังในผู้ป่วยเด็กอายุน้อยกว่า 15 ปี ที่ได้รับการวินิจฉัยว่าเป็นไข้สครับไทฟัส ที่เข้ารับการรักษาในหอผู้ป่วยกุมารเวชกรรม โรงพยาบาลภูเขียว ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2554 ถึง 2557 พบผู้ป่วยจำนวน 37 ราย เป็นชายมากกว่าหญิง อายุเฉลี่ย 8.6 ปี อาการนำ มาด้วยไข้สูง ระยะเวลาเฉลี่ยของไข้คือ 5.4 วัน อาการนำที่ร่วมด้วยที่มากที่สุดคือ ไข้สูงร่วมกับผื่นแดง รองลงมาคือไข้สูงร่วมกับไอ ตรวจร่างกายพบ อุณหภูมิเฉลี่ย 39.8 °C ตรวจร่างกายพบผื่นแดง (Erythematous macular rash) มากที่สุดถึงร้อยละ 43 รองลงมาคือเสียงปอดผิดปกติ ร้อยละ 20 ส่วนผื่นคล้ายรอยบุหรี่ยี (Eschar) ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของโรค พบเพียงร้อยละ 8 มีผู้ป่วย 2 ราย ที่ได้รับการเจาะตรวจน้ำไขสันหลัง ไม่พบความผิดปกติ จากการศึกษาไม่มีผู้ป่วยเสียชีวิต และตอบสนองดีต่อยาที่จำเพาะต่อโรค

คำสำคัญ : ไข้สครับไทฟัส, ผู้ป่วยเด็ก

Scrub typhus in children at Phukhiao Hospital

Nithimawadee Khamwong M.D.

Abstract

Thirty seven cases of Scrub Typhus in children at Phukhiao Hospital during May 2010 to May 2014 were studied. They are male more than female. Average age is 8.6 years and most of them lived in rural area. All of them came to hospital with high fever. Average temperature was 39.8 °C and average duration of fever was 5.4 days before they admitted in hospital. Most presentation symptom were fever with rash and fever with cough. Most physical finding were erythematous rash (43%), adventitious lung sound (20%). Only 3 case (8%) had Eschar. Two cases were CSF examination and CSF finding was normal. Other laboratory finding was none specific. Platelet less than 140,000 cells/mm³ were 6 cases. All cases had good response to specific antibiotic. This study had no mortalities.

Key Words : Scrub typhus, Eschar, children.

บทนำ

โรคสครับไทฟัส (Scrub typhus) หรือไขรากลัดใหญ่ เป็นโรคที่พบบ่อยในประเทศแถบภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ จีน ญี่ปุ่น อินเดีย ปากีสถาน ไต้หวัน และแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ ไทย เวียดนาม ในประเทศไทยมีรายงานครั้งแรกโดย นพ.มะลิไทยเหนือ เมื่อปี พ.ศ. 2475⁽¹⁾ มีสาเหตุมาจากเชื้อ Orientiatsusugamushi มีไรอ่อน (Chigger mite) เป็นพาหะนำโรค สัตว์ที่เป็นรังโรคในประเทศไทยคือหนู⁽²⁾ กระทบกรรอก กระแต หรือกระจ๊อน⁽¹⁾ สำหรับในประเทศไทย พบมากในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในเด็กพบร้อยละ 25-50⁽²⁾

ในปี พ.ศ. 2543 มีรายงานอัตราป่วย 6.34 ต่อแสนประชากร⁽³⁾ ปี พ.ศ. 2555 กรมควบคุมโรค รายงานผู้ป่วยจำนวน 9,417 ราย เสียชีวิต 10 ราย ปี พ.ศ. 2556 พบผู้ป่วยจำนวน 9,729 ราย เสียชีวิต 7 ราย อุบัติการณ์ของโรค พบบ่อยในช่วงเดือนมิถุนายน ถึงสิงหาคม⁽²⁾ อาการและอาการแสดง ไม่จำเพาะเจาะจง ได้แก่ ไข้สูง ปวดศีรษะ ไอ อาเจียน ถ่ายเหลว ต่อมฝีเหลืองโต ตับ ม้ามโต จากการศึกษาในประเทศไทยพบแผลคล้ายรอยบุหรู้จี้ (eschar) ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของโรคในผู้ป่วยร้อยละ 19-28^(1,2,3) ความรุนแรงมีตั้งแต่ไม่มีอาการ จนถึงเสียชีวิต จากการศึกษาพบอัตราการเสียชีวิตสูงถึง 30%⁽⁴⁾ ภาวะแทรกซ้อนมีทั้งระบบประสาท ระบบทางเดินหายใจ และระบบไหลเวียนโลหิต

จากการทบทวนการศึกษาเรื่องไขสครับไทฟัส ในเด็ก ในประเทศไทยมีอยู่ค่อนข้างน้อย ส่วนใหญ่พบผู้ป่วยในภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีการศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดขอนแก่น พบผู้ป่วยตั้งแต่อายุ 1 ปี 6 เดือน - 14 ปี เพศชายมากกว่าเพศหญิง เป็นผู้ป่วยที่อยู่นอกเมืองเป็นส่วนใหญ่ อาการไม่จำเพาะเจาะจง พบ eschar ค่อนข้างน้อย มีรายงานการเสียชีวิตเพียงการศึกษาเดียว⁽²⁾ เป็นการเสียชีวิตจาก sepsis และบางการศึกษา พบ aseptic meningitis สูงถึง 43.3%⁽¹⁾

สำหรับในต่างประเทศ มีการศึกษาในประเทศไต้หวันและอินเดีย ลักษณะทางคลินิก จะคล้ายคลึงกับที่พบในประเทศไทยคือ ไม่มีอาการจำเพาะของโรค ใช้การวินิจฉัยจากการตรวจเลือด ไม่พบเสียชีวิต แต่พบผู้ป่วยที่เกิดภาวะแทรกซ้อน ทางระบบประสาทค่อนข้างมาก บางการศึกษาพบถึง ร้อยละ 21⁽⁵⁾ ส่วนใหญ่เป็น meningoencephalitis

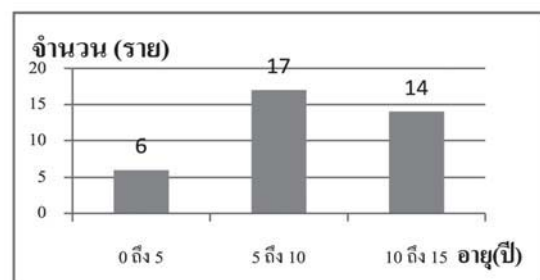
วิธีการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาย้อนหลังแบบพรรณนา ในผู้ป่วยเด็กที่ได้รับการวินิจฉัยว่าเป็นไขสครับไทฟัส ที่เข้ารับการรักษาในหอผู้ป่วยกุมารเวชกรรม โรงพยาบาลสุโขทัย ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ปี พ.ศ. 2554 ถึงพฤษภาคม ปี พ.ศ. 2557 โดยศึกษาเฉพาะผู้ป่วยที่มีผลตรวจ Scrub test positive (โดยวิธี Indirect Immunoassay) เท่านั้น

ผลการศึกษา

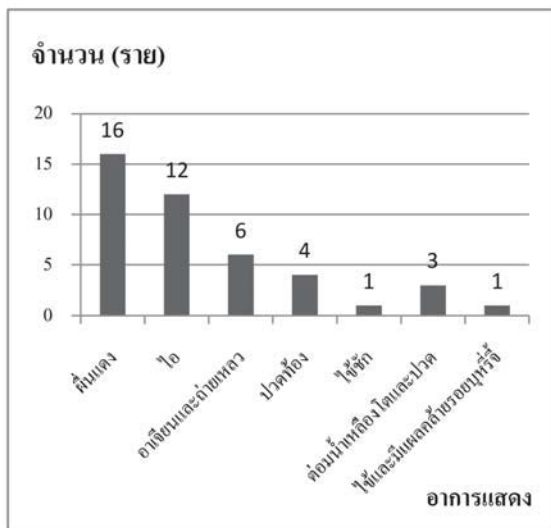
จำนวนผู้ป่วยทั้งสิ้น 37 ราย เป็นชาย 23 ราย หญิง 14 ราย อัตราส่วน ชายต่อหญิง 1.6 : 1 อายุตั้งแต่ 1 ปี 6 เดือน ถึง 14 ปี อายุเฉลี่ย 8.6 ปี พบมากช่วงอายุ 5 ถึง 10 ปี จำนวน 17 ราย คิดเป็นร้อยละ 46 รองลงมาคือ ช่วงอายุ 10 ถึง 15 ปี จำนวน 14 ราย คิดเป็นร้อยละ 38 พบอุบัติการณ์ของโรคมากที่สุด ในช่วงเดือนกรกฎาคมและเดือนตุลาคม เดือนละ 6 ราย รองลงมาคือ เดือนกันยายนและเดือนพฤศจิกายน เดือนละ 5 ราย โดยเป็นผู้ป่วยนอกเขตเทศบาล 32 ราย คิดเป็นร้อยละ 86 ดังแสดงในกราฟที่ 1

กราฟที่ 1 แสดงช่วงอายุผู้ป่วยไขสครับไทฟัส ที่มาพบแพทย์

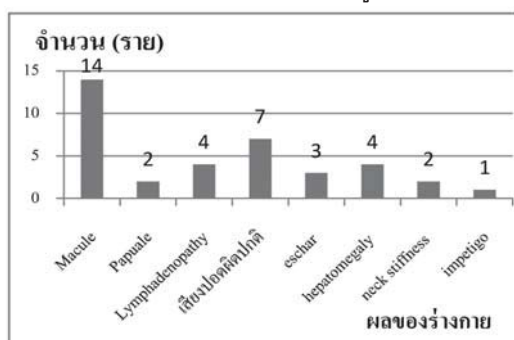
ผู้ป่วยทุกรายมาด้วยอาการไข้สูง ระยะเวลาเฉลี่ยของไข้ คือ 5.4 วันก่อนเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล อาการนำอื่น ๆ ได้แก่ ผื่นแดง 16 ราย (41%) ไอ 12 ราย (32%) อาเจียนและถ่ายเหลว 6 ราย (16%) ปวดท้อง 4 ราย (11%) ไข้ชัก 1 ราย ต่อมน้ำเหลืองโตและปวด 3 ราย มี 1 ราย ที่มาด้วยไข้และมีแผล (eschar) ที่ไหล่ขวา ดังแสดงในกราฟที่ 2

กราฟที่ 2 อาการและอาการแสดงผู้ป่วยไข้สครับไทฟัส

ตรวจร่างกาย อุณหภูมิแรรกัรับเฉลี่ย 39.8 °C (37.4-41 °C) Erythematous macular rash 14 ราย (38%) Papule 2 ราย Lymphadenopathy 4 ราย (11%) เป็นต่อมที่คอ 3 ราย ที่ขาหนีบ 1 ราย เสียงปอดผิดปกติ 7 ราย (20%) เป็น crepitation sound 4 ราย rhonchi 3 ราย พบ eschar 3 ราย (8%) hepatomegaly 4 ราย (เป็นธาลัสซีเมีย 1 ราย) neck stiffness 2 ราย impetigo 1 ราย ดังแสดงในกราฟที่ 3

กราฟที่ 3 แสดงผลการตรวจร่างกายผู้ป่วยไข้สครับไทฟัส

ผลตรวจทางห้องปฏิบัติการ Hb เฉลี่ย 11.05 gm% Hct เฉลี่ย 33.7% เม็ดเลือดขาวเฉลี่ย 9,604 cells/mm³ ผู้ป่วยที่เม็ดเลือดขาวมากกว่า 10,000 cells/mm³ มีอยู่ 14 ราย ค่าเฉลี่ย neutrophil 5,979 cells/mm³ (63.3%) เกล็ดเลือดเฉลี่ย 234,297 cells/mm³ ผู้ป่วยที่เกล็ดเลือดน้อยกว่า 140,000 cells/mm³ มีอยู่ 6 ราย มี 1 ราย ที่เกล็ดเลือดน้อยกว่า 100,000 cells/mm³

มีผู้ป่วยที่ได้รับการเจาะตรวจน้ำไขสันหลังอยู่ 2 ราย ผลปกติ

สำหรับผู้ป่วยที่พบ eschar ที่เป็นลักษณะจำเพาะของโรค มีอยู่ 3 ราย ดังนี้ รายที่ 1 เป็นผู้ป่วยเด็กหญิง อายุ 13 ปี 1 เดือน อยู่นอกเขตเทศบาล มาด้วยไข้สูงและมีแผลที่ไหล่ขวา 3 วันก่อนมาโรงพยาบาล ตรวจร่างกายพบ eschar ที่ไหล่ขวา ผลตรวจทางห้องปฏิบัติการ พบ เม็ดเลือดขาว 3,800 cells/mm³ neutrophil 84% เกล็ดเลือด 135,000 cells/mm³ รายที่ 2 เป็นผู้ป่วยเด็กหญิง อายุ 4 ปี 10 เดือน อยู่นอกเขตเทศบาล มาด้วยอาการไข้ ไอ ถ่ายเหลว มีผื่นแดง 3 วันก่อนมาโรงพยาบาล ตรวจร่างกาย พบทั้ง erythematous mp rash และ eschar ผลตรวจทางห้องปฏิบัติการ มีเม็ดเลือดขาว 5,600 cells/mm³ neutrophil 74% เกล็ดเลือด 134,000 cells/mm³ รายที่ 3 เป็นผู้ป่วยเด็กชายไทย อายุ 2 ปี 10 เดือน บ้านอยู่นอกเขตเทศบาล มาด้วยอาการ ไข้ ไอ 14 วัน ตรวจร่างกายพบ eschar และมีเสียงปอดผิดปกติ ผลตรวจทางห้องปฏิบัติการ เม็ดเลือดขาว 15,700 cells/mm³ neutrophil 40% เกล็ดเลือด 300,000 cells/mm³

สำหรับการรักษา มีผู้ป่วยได้รับการรักษาด้วยยา Chloramphenical ตัวเดียว 7 ราย Chloramphenical ร่วมกับ Doxycycline 3 ราย Chloramphenical ร่วมกับ third generation cephalosporin 10 ราย Doxycycline ตัวเดียว 3 ราย Doxycycline ร่วมกับ third generation cephalosporin 6 ราย ได้รับยาปฏิชีวนะ 3 ชนิด 8 ราย ซึ่งหลังจากให้การรักษาด้วยยาที่จำเพาะแล้ว ระยะเวลาเฉลี่ยไข้ลงใน 20.6 ชั่วโมง

วิจารณ์

จากการศึกษา อาการและอาการแสดงในผู้ป่วยเด็กที่เป็นไซ้สครับไทฟัสไม่จำเพาะเจาะจงส่วนใหญ่มาด้วยอาการไข้สูง ร่วมกับมีอาการทางระบบทางเดินหายใจ หรือผื่นแดง ส่วนใหญ่มีไข้เกิน 5 วัน ทำให้แพทย์ส่งตรวจทางห้องปฏิบัติการเพิ่มเติมพบว่า เป็นไซ้สครับไทฟัส จึงให้การรักษาด้วยยาที่จำเพาะต่อโรค ดังนั้น หากแพทย์ผู้ทำการรักษาไม่คิดถึงโรคนี้ อาจทำการวินิจฉัยผิดพลาด และทำให้มีการใช้ยาปฏิชีวนะที่เกินความจำเป็น ส่วน Eschar ซึ่งเป็นลักษณะจำเพาะของโรค พบได้น้อยเหมือนการศึกษาอื่น ๆ และการศึกษาในผู้ใหญ่ สำหรับพาหะนำโรค จากการศึกษาไม่พบสัตว์ที่เป็นสัตว์นำโรคในบ้านผู้ป่วย มีแต่หนูนบ้านที่อาจพบได้ ดังนั้น ในพื้นที่ที่มีความชุกของโรค แพทย์ควรคิดถึงโรคไซ้สครับไทฟัสในผู้ป่วยที่มีไข้สูงนานมากกว่า 5 วันขึ้นไป เพื่อให้การรักษาได้อย่างถูกต้อง และให้การแนะนำประชาชนในการเลี้ยงสัตว์ที่เป็นพาหะนำโรค และหมั่นกำจัดหนู ทั้งหนูนบ้าน และหนูนนา อันจะเป็นการกำจัดเชื้อโรคอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- ศิริจิตต์ วาสนะวัฒน์. โรคสครับไทฟัสในเด็กในโรงพยาบาลขอนแก่น. ขอนแก่นเวชสาร, 2537; 18(2):5701.
- พรสุดา กฤติกาเมษ, สุภารัชต์ กาญจนะวณิชย์, และมณีนรัตน์ อนันต์ธนวนิช. ลักษณะทางระบาดวิทยาและลักษณะทางคลินิกของผู้ป่วยไซ้ไทฟัสในโรงพยาบาลนครพิงค์. วารสารวิชาการสาธารณสุข, 2551; 17(3):761-72.
- Sirisanthana V, Puthanakit T, Sirisanthana T. **Epidemiologic, clinical and laboratory features of scrub typhus in thirty Thai children.** Pediatr Infect Dis J, 2003; 22(4): 341-5.
- Virat Sirisanthana, BoonsomPoneprasert. **Scrub Typhus in Children at Children at Chiang Mai University Hospital.** Journal of Infectious disease and Antimicrobial Agents, 1989; 6(1):22-7.
- Huang CT, Chi H, Lee HC, Chiu NC. **Scrub typhus in children in teaching hospital in eastern Taiwan, 2000-05.** Southeast Asian J Trop Med Public Health, 2009; 40:789-94.
- Shah Ira, Bang Vigyan, Shah Vishank, Vaidya Vaibhav. **Pediatric Scrub Typhus.** JK Science Journal of Medical Education and Research, 2010; 12(2):88-90.
- Gupta N, Mittal V, Gurung B, Sherpa U. **Pediatric Scrub typhus in South Sikkim.** Indian Pediatr, 2012; 49(4):322-4.